

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διότι μὲν οὖν αἰδίδιον καὶ οὐτ' αὖξῆσιν ἔχον οὔτε
φθίσιν, ἀλλ' ἀγήρατον καὶ ἀναλλοίωτον καὶ ἀ-
παθές ἐστι τὸ πρῶτον τῶν σωμάτων

αἰθέρα προσωνόμασαν τὸν ἀνωτάτω τόπον, ἀπὸ
τοῦ θεῖν αἰεὶ τὸν αἰδίδιον χρόνον θέμενοι τὴν ἐπω-
νυμίαν αὐτῷ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Περὶ Οὐρανοῦ*, Α.3, 270 b

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Πόλη στὴν Ἀθήνα τὸ 1902. Πιστεύει στὴ δυνατότητα μιᾶς πνευματικῆς ἀναγέννησης καὶ τὸ αἶτημά του γιὰ ζωὴ ἀπηχεῖ τὸν νιτσεικὸ Ζαρατούστρα. Ἡ προσπάθειά του νὰ συμμετάσχει σ' αὐτὴ τὴν ἀναγέννηση μὲ τὴν ἐκδοτικὴ καὶ ποιητικὴ δραστηριότητά του στὴν Ἀθήνα διαρκεῖ περίπου ἕνα χρόνο. Ἀπὸ τὰ σχέδιά του ὑλοποιεῖ τὴν ἔκδοση τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ *Ζωή*, ὅχι ὅμως καὶ τῆς πρώτης του ποιητικῆς συλλογῆς,¹ γιὰ τὴν ὁποία πρέπει νὰ προορίζονταν τὰ δημοσιευμένα στὴ *Ζωή* ποιήματά του κατὰ τὴν περίοδο 1902-1903. Τὰ ποιήματα αὐτά, πού δὲν ἀντανακλοῦν τὴν αἰσιοδοξία τοῦ προγραμματικοῦ σημειώματος τοῦ περιοδικοῦ,² πιθανὸν νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἀνάπλαση ὀρισμένων ἀπὸ τὰ στιχουργήματα πού ὁ Μελαχρινὸς εἶχε γράψει νωρίτερα στὴν

1. Σχεδίαζε τότε νὰ ἐκδώσει ποιητικὴ συλλογὴ μὲ τίτλο *Ὁ ἥλιος βασιλεύει*. βλ. σ. 397 αὐτοῦ τοῦ τόμου.

2. Τὸ σημείωμα αὐτὸ ἀναδημοσιεύτηκε στὸ βιβλίο μου *«Ζωή» (1902-1922), Διάττων*, Ἀθήνα 1993, σ. 71.

Πόλη «σ' ένα τόνο πένθιμο και μελαγχολικό».³

Στήν πρώτη αυτή ποιητική εμφάνισή του είναι ήδη αισθητή η παρουσία του «βυζαντινού κλίματος» (που θα αποτελέσει αργότερα –τò 1907– τήν κυρίαρχη ποιητική ατμόσφαιρα τῶν *Παραλλαγῶν*), ἡ ἐπίδραση τῆς σημαντικῆς γιὰ τὴ διαμόρφωση αὐτοῦ τοῦ κλίματος ποιητικῆς γλώσσας τοῦ Γρυπάρη, ἡ ἀπήχηση τῆς σολωμικῆς ποίησης. Ἡ ροπή του πρὸς ἓνα καθαρότερο ποιητικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι καὶ αὐτὴ αἰσθητή. Ἐκδηλώνεται περισσότερο στὰ ποιήματα «Τὰ μάτια στὰ δειλινὰ» (τὸ μουσικότερο αὐτῆς τῆς περιόδου) καὶ «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ», ἰδίως στὴ δεύτερη, λιγότερο ἀφηγηματικὴ στροφὴ τοῦ τελευταίου, ὅπου τὸ ἐκφραζόμενο μὲ ἀμεσότητα συναίσθημα τοῦ ποιητῆ πλαισιώνεται ἀπὸ ἓναν ἀρκετὰ ἀπροσδιόριστο φυσικὸ περίγυρο καὶ φαίνεται ἀποκομμένο ἀπὸ τὰ πραγματικὰ γεγονότα πού τὸ προκάλεσαν. Ὑπάρχει κατὰ συνέπεια μιὰ ἀφαίρεση ἀνάλογη ὅχι μὲ αὐτὴν πού ἐπεδίωξαν ὁ Baudelaire καὶ ὁ Mallarmé στὰ καθαρότερα ποιήματά τους, στὰ ὁποῖα τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀπρόσωπο, ἀπαθές, καθαρὰ αἰσθητικὸ, ἀλλὰ μ' ἐκείνη πού ὁ D.J. Mossop ἐντοπίζει στὴ «μουσικὴ» καὶ «ὑποκειμενικὴ καθαρὴ ποίηση» ὀρισμένων ρομαντικῶν (π.χ. τοῦ Lamartine, τοῦ Nerval, ἀκόμη καὶ τοῦ Poe), στὴν ὁποία ἡ συγκίνηση, παρὰ τὴν ἀπομάκρυνσή της ἀπὸ τὰ πραγματικὰ της αἷτια, διατηρεῖ τελικὰ τὸν προσωπικὸ της χαρακτήρα.⁴

3. Αἰμιλία Καραβία, «Οἱ πρῶτοι στίχοι τῶν ποιητῶν μας» [ἀπάντηση τοῦ Μελαχρινοῦ στὴ σχετικὴ ἔρευνα], ἐφ. *Ἀθηναϊκὰ Νέα*, 8 Δεκ. 1934.

4. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. D.J. Mossop, *Pure Poetry. Studies in French Poetic Theory and Practice, 1746-1945*, Oxford University Press, 1971, σσ. 39-40.

Ἡ παρουσία μιᾶς καθαρῆς τάσης στὰ πρῶτα του ποιήματα δὲν σημαίνει πάντως ὅτι, σ' αὐτὸ τὸ στάδιο, ὁ ποιητικός του λόγος εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὸν ὑπέρμετρο συναισθηματισμὸ καὶ τὴν πεζολογία – στοιχεῖα πού, ἐκτὸς ἀπὸ ἐνδείξεις μιᾶς ἀδιαμόρφωτης ἀκόμη ποιητικῆς φωνῆς, θὰ μπορούσαν νὰ ἐκληφθοῦν καὶ ὡς κατάλοιπα τοῦ ὄψιμου, παρηκμασμένου ρομαντισμοῦ, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε, κατὰ τὴν ἐφηβεία του, τουλάχιστον ἀναγνωστικὰ ἐρωτοτροπήσει, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖο φαίνεται ὅτι εἶναι, τὴν ἐποχὴ αὐτή, θεωρητικὰ ἀντίθετος.⁵

Ο ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ ἐκδίδει τὴν πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ, *Ὁ δρόμος φέρνει...*, τὸ 1905. Στὸ βιβλίο αὐτό, πού τόσο ἐπικρίθηκε στὴν Πόλη, ὅπου ζοῦσε τότε, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀθήνα,⁶ ἀποπειρᾶται νὰ συγκεράσει ὅ,τι δανείζεται ἀπὸ τὸν Mallarmé (σύμβολα, κομμάτια στίχων, τὴν ἰδέα μιᾶς ρευστῆς σύνταξης πού δίνει τὴν αἴσθηση τῆς συνεχοῦς ροῆς) μὲ στοιχεῖα ἀπὸ ἑλληνικοὺς μύθους καὶ παραμύθια καὶ μὲ λέξεις πού ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν παλαιότερη ἐρωτικὴ δημοτικὴ ποίηση, λέξεις τὶς ὁποῖες μάλιστα ἀναμιγνύει μὲ δικές του

5. Βλ. καὶ Κ. Βάρναλης, «Ἀπόστολος Μελαχρινός», ἐφ. *Ὁ Φιλελεύθερος*, 25 Ἰουν. 1952 [ἀναδημοσιεύτηκε στὸ περ. *Ἐρευνα* (Καβάλας), τχ. 8 (Ἰούλ.-Αὔγ. 1952) 21]. Γιὰ τὶς πολὺ νεανικὲς λογοτεχνικὲς του προτιμήσεις βλ. τὸ *Οἰκογενειακὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1897* πού ἐξέδωσε στὴν Πόλη (καταγραφὴ τῶν περιεχομένων τοῦ *Ἡμερολογίου* στὸ βιβλίο *«Ζωή»* (1902-1922), σσ. 81-83).

6. Βλ. σχετικὰ τὴ συνέντευξή τοῦ Μελαχρινοῦ στὸν Κωστή Μπασιᾶ («Φιλολογικοὶ περίπατοι. Μὲ τὸν κ. Ἄπ. Μελαχρινό», περ. *Ἐβδομάς*, τχ. 197 (11 Ἰουλ. 1931) 1465).